

155483 - آیا این درست است که روزه‌های نافله پیامبر صلی الله علیه وسلم جمع می‌شد و همه را در شعبان قضا می‌کردند؟

سوال

این حدیث چقدر صحیح است که: رسول الله - صلی الله علیه وسلم - سه روز از هر ماه را روزه می‌گرفت، اما شاید آن را به تاخیر می‌انداخت تا آنکه روزه همه سالش یکجا می‌شد و در شعبان به جایش می‌آورد؟

پاسخ مفصل

الحمد لله.

این حدیث را از ام المومنین عائشه - رضی الله عنها - روایت کرده‌اند که گفت:

رسول الله - صلی الله علیه وسلم - سه روز از هر ماه را روزه می‌گرفتند و شاید این روزه‌ها را به تاخیر می‌انداخت تا روزه یک سالش یکجا می‌شد و شاید آن را به تاخیر می‌انداخت تا شعبان را روزه بگیرد.

این را طبرانی در **المعجم الأوسط** (۲ / ۳۲۰) از احمد از علی بن حرب جندی‌شاپوری از سلیمان بن ابی هوزه از عمرو بن ابی قیس از محمد بن عبدالرحمن بن ابی لیلی از برادرش عیسی از پدرش عبدالرحمن از عائشه رضی الله روایت کرده است. وی سپس می‌گوید: این حدیث از عبدالرحمن بن ابی لیلی روایت نمی‌شود مگر با این سند که عمرو به تنهایی روایت کرده است.

اما این سند به سبب محمد بن عبدالرحمن بن ابی لیلی - فقیه مشهور - ضعیف است. امام احمد درباره او می‌گوید: **حفظش بد و مضطرب الحدیث بود**. شعبه می‌گوید: **کسی را ندیدم که حفظش بدتر از ابن ابی لیلی باشد و علی بن مدینی می‌گوید: بدحفظ و واهی الحدیث بود**.

برای همین علما این حدیث او را ضعیف دانسته‌اند.

هیثمی - رحمه الله - می‌گوید: **در سند آن محمد بن ابی لیلی است که درباره او سخن است** (مجمع الزوائد: ۳ / ۱۹۵).

حافظ ابن حجر - رحمه الله - می‌گوید:

ابن ابی لیلی ضعیف است و این حدیث باب و حدیث بعدی دال بر ضعف کسی است که آن را روایت کرده است (فتح

الباری: ۴ / ۲۵۲).

و شوکانی - رحمه الله - می‌گوید:

در سند آن ابن ابی لیلی است که ضعیف است (نیل الأوطار: ۴ / ۳۳۲).

علما درباره حکمت اینکه پیامبر - صلی الله علیه وسلم - بیشتر شعبان را روزه می‌گرفت اقوال گوناگونی دارند، از جمله قول پیشین که دلیل صحیحی ندارد و شاید نخستین کسی که این سخن را نقل کرده ابن بطال در شرحش بر صحیح بخاری (۴ / ۱۱۵) باشد. وی اقوال دیگری را نیز ذکر کرده که حافظ ابن حجر - رحمه الله - نقل کرده و بر آن افزوده سپس گفته است:

«درست‌تر در این مورد چیزی است که در حدیثی صحیح‌تر از حدیث پیشین آمده که نسائی و ابوداؤد روایت کرده‌اند و ابن خزیمه صحیحش دانسته که اسامه بن زید می‌گوید: گفتم ای رسول خدا! ندیده‌ام هیچ ماهی مانند شعبان روزه بگیری؟ فرمود: این ماهی است میان رجب و رمضان و ماهی است که در آن اعمال به نزد پروردگار جهانیان بالا برده می‌شود بنابراین دوست دارم در حالی که روزه‌ام اعمالم بالا برده شود (فتح الباری: ۴ / ۲۱۵).

والله اعلم